

TOMASZ JELONEK
Wydział Polonistyki
Uniwersytet Jagielloński
ul. Gołębia 16
31-007 Kraków
e-mail: tomasz.jelonek@uj.edu.pl

Onomastica LVIII, 2014
PL ISSN 0078-4648

JĘZYKOWY OBRAZ ŚWIATA SPOŁECZNOŚCI WIEJSKIEJ ZAKRZEPLY
W POSESYWNYCH NAZWACH TERENOWYCH
(NA PRZYKŁADZIE MIKROTOPONIMÓW TRUSKOLAS
KOŁO CZĘSTOCHOWY I WSI OKOLICZNYCH)

Słowa tematyczne: językowy obraz świata, mikrotoponimia, nazwy dzierzawcze, onomastyka kulturowa

Jednym z podstawowych wyznaczników mentalności mieszkańców wsi jest ich silny związek z małą ojczyzną. Znajduje to potwierdzenie m.in. w nazewnictwie terenowym, które utrwała cechy kulturowo istotne dla członków danej mikrowspólnoty (Piechnik 2009: 38). Charakterystyczna „więź” twórców kultury ludowej z różnorodnymi obiektami geo- i fizjograficznymi najbliższej okolicy odzwierciedla się w nadawaniu przez autochtonów określeń poszczególnym polom, łąkom, lasom, stawom itp. Nierzadko miana te stanowią rezultat motywacji przynależnościowej, ponieważ sam fakt posiadania ziemi oraz jej użytkowania ma dla członków wiejskich mikrowspólnot, przede wszystkim dla tych najstarszych, szczególną wartość (Rzetelska-Feleszko 2001a: 412; por. Kurek 2003: 39–55). Dzięki temu nazwy obiektów fizjograficznych eksponują przywiązanie „prostego człowieka” do znanego mu regionu — małej ojczyzny.

Niniejszy artykuł stanowi próbę rekonstrukcji językowego obrazu świata (JOS) społeczności wiejskiej, utrwalonego w posesywnych nazwach terenowych, czyli takich, dla których typowe jest powiązanie określenia obiektu fizjograficznego z jego właścicielem. Analizy dokonano na zbiorze 110 mikrotoponimów (łącznie z ich uzasadnieniami nazwotwórczymi), zgromadzonych w latach 2011–2013 podczas nieoficjalnych rozmów z najstarszym i średnim pokoleniem mieszkańców Truskolas koło Częstochowy i wsi okolicznych. Region ten w większości podlega administracyjnie gmi-

nie Wręczyca Wielka¹, znajdującej się na północy województwa śląskiego, w powiecie kłobuckim².

Badania onimicznej sfery języka z wykorzystaniem metodologii JOS nie mają długiej tradycji. Wielu uczonych uważa bowiem, że nazwy własne nie znaczą, lecz pełnią jedynie funkcję indywidualnego wyróżnienia osoby lub miejsca (Rzetelska-Feleszko 2001b: 406). Warto jednak zwrócić uwagę na to, że pośród propriów mikrotoponimy i przezwiska zajmują wyjątkowe miejsce. Warstwa semantyczna wspomnianych nazw jest bowiem dla większości użytkowników nadal czytelna, czynna (Lech-Kirstein 2013: 177; Piechnik-Dębiec 2012: 305), dlatego też dzięki znajomości motywacji nazwotwórczej można ją „ustalić nawet bez dodatkowych informacji dotyczących [...] ich genezy” (Kurek 2003: 85). To z kolei pozwala umieścić określenia obiektów fizjograficznych w polu badania językowego obrazu świata społeczności wiejskiej. Trzeba też podkreślić, że analiza systemu mikrotoponimicznego stanowi próbę „uchwycenia tego, co przy nadawaniu nazwy jawi(ło) się jej autorom i użytkownikom jako ważne z jakiegoś punktu widzenia i z jakiegoś powodu” (Jędrzejko 2000: 7), a ponadto umożliwia rekonstrukcję różnych treści, właściwych danej kulturze (Rzetelska-Feleszko 2007: 58).

W niniejszym artykule ramy definicyjne nazwy terenowej przyjmuję za R. Mrózkiem, który uważa, że mikrotoponimy są to określenia niezamieszkanymi obiektów fizjograficznych (np.: pól, łąk, lasów, strumieni, dróg), których zasięg użycia ogranicza się najczęściej do wiejskich wspólnot językowo-kulturowych (Mrózek 1990: 8). Ze względu na to, że podstawę rekonstrukcji JOS stanowią nazwy terenowe, które w analizie wymagają uwzględnienia kontekstu pragmatyczno-kulturowego, skłaniam się ku eksplikacji terminu JOS zaproponowanej przez J. Bartmińskiego (2009). Zgodnie z nią JOS stanowi „zawartą w języku, różnie zwerbalizowaną interpretację rzeczywistości dającą się ująć w postaci zespołu sądów o świecie” (Bartmiński 2009: 12). Ponieważ materiał językowy, zgromadzony na obszarach wiejskich, wymaga powiązania go z kulturą regionu (Kurek 2003: 56), w badaniach JOS utrwalonego w mikrotoponimach uwzględniłam, za J. Bartmińskim, tzw. dane przyjękowe (Bartmiński 2009: 14).

Analiza materiału onimicznego z Truskolas i wsi okolicznych wykazała, że występują w nim różne typy nazw o charakterze posesywnym. Jak zauważył R. Mrózek, źródłem motywacyjnym tego typu określić mogą być

¹ Niewielka liczba nazw pochodzi z sąsiednich gmin w powiecie kłobuckim.

² Język badanego regionu zalicza się do dialektu małopolskiego.

„realne stosunki własnościowe, spadkowo dzierzawcze [sic!], prawo własności do obiektu [...] [oraz — T. J.] wynikające z dziedziczenia podziały posiadłości” (Mrózek 2003: 199). W systemie mikrotoponimicznym badanego regionu źródłem dzierzawczych nazw terenowych są przede wszystkim antroponimy (głównie nazwiska, rzadziej — imiona i przezwiska) właścicieli danych gruntów. Mniej licznie występują określenia motywowane narodowością właściciela danego obiektu lub jego funkcją, zawodem czy godnością. Pojawiają się również mikrotoponimy informujące o obszarach należących do grupy właścicieli zamieszkujących określoną wioskę. Odnotowano też kilka nazw obiektów eksponujących historyczne stosunki prawno-własnościowe.

Z wymienionych powyżej wzorców nazwotwórczych największą liczebnością odznaczają się nazwy terenowe, odwołujące się do nazwiska właściciela określonego terenu. Potwierdza to tezę M. Kornaszewskiego, że „relacją, która najczęściej zachodzi pomiędzy obiektem fizjograficznym a człowiekiem jest jego przynależność: do [konkretnej] osoby [...]” (Kornaszewski 1986: 13). Taką właściwość eksponują przede wszystkim mikrotoponimy typu: *Antesove*³ [p: T]⁴, *Praščykušove* [p: H], *Uošikuove* [l: T], *Olkovizna* [p: CW], *Zelerovizna* [p: W], *Kostarkovizna* [p: Kl], *Krňečove Pole* [p: T], *Frygove Uňjki* [l: R], *Adamuska* [l: WW], *Gazduška* [s: T, Z], *Kuotasovo Gúrka* [g: T], *Gúrka Palutkovo* [g: B], *Gúrka Spalíkovo* [g: B], *Losek P'ječokuovy* [l: Ku], *Olšeskuo M'ježa* [m: T], *Bartyzelove Žrudeuko* [ž: W] itp. W poszczególnych uzasadnieniach nazwotwórczych wymienionych powyżej obiektów fizjograficznych została utrwalona lokalna historia własności ziemi (Piechnik-Dębiec 2012: 310), np. nazwę pola *Antesove* respondent tłumaczy w następujący sposób: *to jez moje pole* |⁵ *ja je od Antesa kupiujem* | *jak poviym přes telefün* | *že jestym na Antesovym* | *to každý vje* | *že*. Z kolei *Zelerovizna* — zdaniem informatora — *to byuo pole v Vynglovicax* | *ot p'jvršego nazvíska osedlyjncá* | *ktúry mjuu te žymje*. Charakteryzując

³ Wszystkie nazwy terenowe w transkrypcji fonetycznej zapisano wielką literą.

⁴ Litery w nawiasach kwadratowych oznaczają odpowiednio skróty nazw typów obiektów fizjograficznych oraz skróty nazw miejscowości, w których one występują: g — górka, l — las, ł — łąka, m — miedza, p — pole, s — staw, ź — źródelko; B — Bieżeń, BZ — Bór Zapilski, C — Cyganka, CW — Czarna Wieś, G — Golce, H — Hutka, J — Jezioro, K — Kalej, Ka — Kawki, Kl — Klepaczka, Ku — Kuleje, P — Panki, R — Rybno, T — Truskolasy, W — Węglowice, WM — Wręczyca Mała, WW — Wręczyca Wielka, Z — Zamłynie, Zk — Zakrzew.

⁵ Wszystkie cytaty gwarowe są autentycznymi wypowiedziami respondentów. Jeżeli pojawia się w nich jakaś nazwa własna, to zapisano ją wielką literą. Typy pauz w zapisie fonetycznym wprowadzono za H. Kurek (1979: 15–16).

Bartyzelove Žrúdeŭko, członek badanej mikrowspólnoty podaje, iż *tam iēs čysto voda | žrúdeŭko iez na polu Bartyzela*. Znacznie mniejszą produktywnością, w stosunku do omówionych wcześniej określeń, odznaczają się nazwy terenowe odwołujące się do imienia lub przydomka właściciela danego obiektu, por.: *Antkuove* [p: T], *Vackuove* [t, p: T], *Źitkuove* [p: T], *Copove Pole* (także: *Copovízna, Copa*) [t, p: B], *Podlešnájskije* [t, p: WM], *Lefkovízna* (także: *Lefkove*) [p: BZ]. Nazwy typu: *Antkuove, Vackuove* czy *Źitkuove* nawiązują do imion właścicieli określonych pól — w tym wypadku: *Antoniego, Waclawa* oraz *Witolda* (np. *ta uŭnka i pole to do Vacka naležāuy || a teros tam ieguo véci guospodažum*). Mikrotoponimy typu: *Copove Pole, Lefkovízna* oraz *Podlešnájskije* eksponują z kolei powiązanie nazwy obiektu z przydomkiem właściciela lub zbiorowym przydomkiem mieszkańców danej wsi. Potwierdzają to informacje respondentów, por.: *Copove Pole — vuašćiceľ mjuu duǵije vuosy | vjūnzou iē fKitke i zakuadou cope na guove | dlateguo to Copovízna | Copove Pole* (por. gw. ap. *czapa* — ‘czapka [...]’ SGP PAN IV 623); *Lefkovízna — Levek to byu Žyt || Lefkovízna | Lefkove tak to || Lefkovízna iēs tutej | že iez mlyčarná | t·ot pšezvíska || a Lefkuf tu byuo | Leveg mjiyškou f Puščévije | ale uŭn to še Leveg né nazyvou tyko Žisolc | Levek to pšezvíska byuo⁶; Podlešnájskije — mjiyškaŭciv Mauēž Vrynčycy nazyvano Lešnakami | bo pracoval i v leše | a ix pola i uŭnki pod Vrynčyciūm Podlešnájskimi*. Na podstawie analizy omówionych mikrotoponimów można stwierdzić, że podmiot nazywający ma świadomość tego, iż nazwisko stanowi bardziej precyzyjny wyróżnik nazwotwórczy niż imię lub przydomek właściciela. Przedstawione nazwy terenowe o charakterze posesywnym, motywowane wybranymi antroponimami, wskazują przede wszystkim na silne zespolenie „prostego człowieka” z gruntami, którymi dysponuje. Już samo posiadanie tego typu dóbr stanowi dla członka wiejskiej wspólnoty językowo-kulturowej pewną wartość, dzięki której zajmuje on określoną pozycję w grupie, czuje się bardziej zamożnym. Świadomość posiadania ziemi, bycia jej właścicielem (Rzetelska-Feleszko 2001b: 412) sprawia, że kreator nazwy — co jest zgodne z antropocentryzmem kultury chłopskiej (Kurek 2003: 45) — nominuje desygnat, przypisując mu jako element identyfikacyjny nazwisko, imię lub przydomek posiadacza. Za sprawą nazwy dochodzi zatem do jeszcze mocniejszego zespolenia właściciela określonych gruntów z jego dobrami. W tym miejscu warto również

⁶ Nawet najstarsi mieszkańcy badanej wioski nie są w stanie podać motywacji przydomka. Wiadomo jednak, że osoba o taki przydomku na pewno mieszkiała na eksplorowanym terenie (<http://www.weglowice.info/historia.htm>; dostęp: 4 I 2014).

zwrócić uwagę na to, że we wszystkich zgromadzonych mikrotoponimach o charakterze posesywnym uwidacznia się wpisany w ludowe widzenie świata stereotypowy obraz mężczyzny jako wyłącznego posiadacza ziemi. Nie odnotowano żadnych nazw terenowych, które — choćby przez formę gramatyczną — wskazywałyby na kobietę jako właścicielkę jakiegoś obiektu fizjograficznego.

W zgromadzonym materiale onimicznym kolejną, mniej liczną, grupę tworzą mikrotoponimy informujące o przynależności zespołu obiektów (np. pól, łąk) znajdujących się w danej wsi, do mieszkańców innej, zazwyczaj pobliskiej wioski, por.: *Pacajskie Pola* [p: C], *Pola Guolcoskie* [p: T], *Pastfy Pańkoskie* [t: P], *B'ieżyjskie Uūniki* [t: CW], *Borofskie Uūniki* [t: B], *Vrynčyckie Uūniki* [l: G], *Xuckie Uūniki* [l: G] itp. Potwierdzają to informacje uzyskane od respondentów, np. wyjaśniając znaczenie nazwy *Borofskie Uūniki*, informator stwierdził, że obiekt *należy do B'ieżyńa | ale to iez luži z Borovego*. Z kolei mieszkańcy Czarnej Wsi wyodrębniają na swoim terenie *B'ieżyjskie Uūniki*, gdyż, jak sami podkreślają, *B'ieżyń mo pšyželune uūniki f Čornyi Fši*. Podobna sytuacja ma miejsce w Truskolasach, gdzie funkcjonuje nazwa *Pola Guolcoskie*. Jedna z mieszanek badanej wioski szczegółowo określiła ich położenie i podała przyczynę, która zadecydowała o powstaniu wspomnianego określenia, por.: *jak se iježe do Panek to po pravyi struñe | napšeciřkuo Uošinek | z Guolcy luže dostałi takje pšydatki | bo u noz lepšo žyrñja byua i uūni z Guolcy dostałi*. Z powyższych przykładów wynika, że społeczność badanego regionu dba o przejrzystość (por. Piechnik 2009: 39) i pragmatyczny charakter nazw, które tworzy. Określenia te zawsze muszą być czytelne dla wszystkich mieszkańców wsi, dzięki temu bowiem zapewniają prostszy i szybszy sposób porozumiewania się (Kurek 2003: 85) w sprawach, które dotyczą mikrowspólnoty. Ponadto nazwy te utrwalają również ludową opozycję „my” — „oni”, typową dla wiejskiego kręgu językowo-kulturowego. Potrzeba wyeksponowania odrębności swojej małej ojczyzny, zaakcentowana już w nazewnictwie terenowym, to zjawisko charakterystyczne dla członków wiejskich wspólnot językowo-kulturowych, którzy cenią sobie swój rodowód.

W systemie mikrotoponimicznym Truskolas i wsi okolicznych można wyróżnić także nazwy terenowe, które eksponują historyczne stosunki inter-etyczne, np.: *Žydovizna* [p: CW, Pu], *Žydoskie* [p: CW, T], *Pola Žydoskie* [p: G, T], *Laseg Žydoski* [l: G, T]. Mikrotoponimy te odwołują się do historii terenu, który przed wybuchem drugiej wojny światowej był zamieszkiwany przez Żydów. Potwierdzają to informacje respondentów, np. we

wsi Puszczew funkcjonuje mikrotoponim *Žydoŕizna*. Według najstarszych mieszkańców wioski to *byuo pole Žyda || ten Žyd řiõu navet řiekarnë | řiõu dva budynki | ředyn po pravyi | druęi po levei || po voĩne to v řednym řymali kũne | a na druęim řiõyřscu to tam skle• pobudovali || ten Žyt ře Vaiřfelner nazyvou || byuo řey Žydřf || Vaiřfelner | Mortka i řisol zvany Lefkiym*. Informacje uzyskane od respondentów z Truskolas i Golcy, które dotyczą nazwy *Pola Źydoskie*, potwierdzają z kolei, iż ludność wyznania mojżeszowego na eksplorowanym terenie stanowiła przed 1939 r. zauważalną grupę, por. *bo to kředyř do Žydiv naleřauo || iy byuo tu duřo před voĩnũm*. Przedstawione mikrotoponimy nie tylko utrwalają historię regionu, ale również po raz kolejny dowodzą, że „w języku [...] zostaje utrwalone tylko to, co dana społeczność chce w nim umieścić” (Jędrzejko 2000: 7). Ponieważ mieszkańcy wsi tworzą nazwy terenowe przede wszystkim na własny użytek, system mikrotoponimiczny badanej okolicy odzwierciedla te fakty, które przed wybuchem drugiej wojny światowej dla członków wiejskiej mikrowspólnoty były w jakiś sposób ważne — w tym wypadku chodziło o obecność grupy o innej narodowości i religii. Mikrotoponimy zatem odsłaniają zakodowaną w dawnych i najnowszych warstwach nazewnictwa cząstkową wiedzę o etnicznych i lokalnych społecznościach językowych (Mrózek 2004: 12), utrwalają fakty historyczne z przeszłości, które miały istotne znaczenie dla członków badanej mikrowspólnoty i nadal są żywe we wspomnieniach najstarszych mieszkańców wsi. Warto również podkreślić, że w nazwach tych, podobnie jak we wcześniej analizowanej grupie, została utrwalona antynomia „my” — „wy”, a dokładnie: „my” — chrześcijanie (Polacy) — „wy” — wyznawcy judaizmu (Żydzi).

Kolejną grupę nazw terenowych, bezpośrednio nawiązującą do dziejów eksplorowanego regionu, tworzą określenia obiektów fizjograficznych, w których kreator nazwotwórczy uwydatnił dawne stosunki prawnowłasnościowe. Do tego typu nazw można zaliczyć następujące mikrotoponimy: *Dvorskie* [p: R, Zk], *Pajskie* [p: J, P, T,], *Pajskie Pole* [p: WW], *Pajsko Gũra* [ř: T], *Pajřczynna* [p: T] itp. Historia ziem regionu zapisana w wymienionych określeniach znajduje również potwierdzenie w informacjach uzyskanych od respondentów. *Pajskie Pole* to teren *od ulicy řepkiřeviřa ař po sam las || pole | ktũre naleřauo do maĩuntku || dvřr byu tu | ře obecne bloki | a ofřarna tutei | ře boĩřisko sportowe*. Funkcjonująca we wsi Jezioro nazwa *Pajskie* przypomina, że *byu [tu] folvark | byu dvořeg na Pouamajncu || to byua krũleřřczynna | tam ñe byuo vnařćiceľa | to byuo krũleskie i puřniĩ f tyřũnř ořimřet řeřeřeřũntym řfartym rozparcelova-*

no to | mǐyškajncy vykupil'i | mǐynzy i·nyǐi paraf'ia tyž dostaua || tam na Pouamajncu jez moževojy dvorek | baržo uadny || vokūu tego dvorku žymje naležauy do dvoru. Informacje na temat posiadłości dworskich, zachowane w pamięci respondentów, dotyczą m.in. pola *Pajskigo*, zlokalizowanego w Pankach, por.: *f Panġay byu dvur do čtyržešteguo pǐuntyguo roku || to byu majūnteg dvorski pajstfa Rybickix || uūni mǐel'i dvur || f Panġax pot sam koščūu byuo pole Rybickix || a tu u noz na fši mǐjou dvur tyš sfoje pole i to Pajškje byuo.* Przedstawione wcześniej uzasadnienia nazwotwórcze nie tylko obrazują, jak silnie w świadomości mieszkańców wsi została utrwalona przeszłość małej ojczyzny, ale również — po raz kolejny — uwydatniają opozycję „my” — „oni” (tutaj: chłopci — panowie). To z kolei potwierdza tezę R. Mrózka, że nazwy terenowe współuczestniczą „w kreowaniu onimicznego obrazu świata, w którym zakodowana jest cząstkowa wiedza” (Mrózek 2003: 202) o historii terenu oraz jego mieszkańcach.

Ostatnią — najmniej liczną — grupę tworzą w zgromadzonym materiale badawczym nazwy motywowane funkcją, zawodem lub godnością właściciela danego obiektu, por.: *Soutysove* [p: B], *Kovalskje* [p: K], *Kšynzove* [l: BZ; p: BZ, Ka, T]. Potwierdzają to uzasadnienia nazwotwórcze, gdyż: *Soutysove to pole bywego soutysa, Kšynzove — to grunty paraf'jalne | kšunž jez vuaščicelým, a Kovalskje — jak dowodzą respondenci — to jes pūtora xektara abo nave· dva | għina zostaviua kovalovi | žeby kovol se dorobiu || do kovola naležauo.* Przedstawione nazwy stanowią dowód, iż w wiejskich społecznościach, szczególnie w przeszłości, sprawowanie funkcji sołtysa, wykonywanie zawodu kowala czy też posługa wiernym cieszyły się wśród mieszkańców wsi dużą estymą, co zostało odzwierciedlone również w nazewnictwie terenowym. Mieszkańcy eksplorowanego regionu chcieli w ten sposób zaakcentować, że pewne obiekty należały do osób, które dawniej zajmowały w mikrowspólnocie ważną pozycję. To po raz kolejny potwierdza, że mikrotoponimy upamiętniają przede wszystkim to, co dla członków wiejskich wspólnot językowo-kulturowych ma lub miało szczególne znaczenie.

Głównym celem niniejszego artykułu była próba odtworzenia językowo-kulturowego obrazu świata społeczności wiejskiej utrwalonego w posesywnych nazwach terenowych Truskolas i wsi okolicznych. Analiza zgromadzonego materiału onimicznego wykazała, że badany region ma bogatą historię, która stanowi istotny składnik tożsamości mieszkańców Truskolas i okolicy.

Bogata egzemplifikacja nazw o charakterze posesywnym wskazuje na chęć podkreślenia przynależności konkretnego obiektu fizjograficznego do jednostki — przede wszystkim do mężczyzny, który jawi się miesz-

kańcom badanego regionu jako jedyny właściciel gruntów. Liczne nazwy motywowane antroponimami świadczą także o tym, że członek wiejskiej mikrowspólnoty zna większość autochtonów i postrzega ich jako „swoich”. Jeśli na terenie wsi pojawiają się obiekty należące do „obcych” (np. *Pola Żydoskie*), zostaje to utrwalone w nazwie terenowej w celu wyeksponowania poczucia wspólnoty ze „swoimi” oraz dystansu wobec „obcych”. Mieszkańcy wsi nazywają tylko te obiekty, które z jakichś względów są dla nich ważne, np. z powodu odmiennej narodowości, religii lub statusu społecznego ich właściciela, a także jego funkcji, zawodu czy piastowanej godności. Właściwe dla badanego regionu są również określenia, które w obrębie danej wioski wytyczają obiekty należące do grupy osób z innej wsi. Takie mikrotoponimy dowodzą, że członkowie wiejskich mikrowspólnot zawsze dbają o precyzyjne wyznaczenie granic oswojonego świata. Podmiot nazywający kieruje się w akcie nominacji głównie tym, aby nazwa obiektu fizjograficznego była czytelna i rozumiała dla wszystkich członków wspólnoty. Mieszkańcy badanego terenu posiadają dużą wiedzę na temat historii regionu, dlatego też często nazwy terenowe nawiązują do lokalnych dziejów i dowodzą, że mikrotoponimy są „wyrazem interpretacji świata wokół nas [...], świadectwem wielu faktów historycznych, politycznych i społecznych” (Lech-Kirstein 2013: 182).

LITERATURA

- Bartmiński J., 2009, *Językowe podstawy obrazu świata*, Lublin.
- Jędrzejko E., 2000, Systemy onimizacji różnych języków a językowe obrazy świata. W stronę porównawczej onomastyki kulturowej, *Onomastica XLV*, s. 5–25.
- Kornaszewski M., 1986, W sprawie klasyfikacji nazw terenowych. Uwagi i propozycje, *Onomastica XXX*, s. 5–15.
- Kurek H., 1979, *Zasady zapisu tekstów języka mówionego mieszkańców Krakowa*, [w:] *Wybór tekstów języka mówionego mieszkańców Krakowa*, red. B. Dunaj, Kraków, s. 15–16.
- Kurek H., 2003, *Przemiany leksyki gwarowej na Podkarpaciu*, Kraków.
- Lech-Kirstein D., 2013, Śląskie nazwy geograficzne jako przedmiot badań lingwistyki kulturowej, *Onomastica LVII*, s. 175–184.
- Mrózek R., 1990, *System mikrotoponimiczny Śląska Cieszyńskiego XVIII wieku*, Katowice.
- Mrózek R., 2003, Mikrotoponimy jako językowe wyznaczniki przestrzeni kulturowej, [w:] *Nazwy własne a kultura. Polska i inne kraje słowiańskie*, red. Z. Kaleta, Warszawa, s. 197–202.
- Mrózek R., 2004, Nazwy własne jako przedmiot badawczy onomastyki, [w:] *Nazwy własne w języku, kulturze i komunikacji społecznej*, red. R. Mrózek, Katowice, s. 9–19.

- Piechnik A., 2009, Wizerunek kobiety i mężczyzny w językowym obrazie świata ludności wiejskiej (na przykładzie gminy Zakliczyn nad Dunajcem), Kraków.
- Piechnik-Dębiec A., 2012, Mikrotoponimia okolic Zakliczyna nad Dunajcem w ujęciu etnolingwistycznym, [w:] *Mundus verbi*. In honorem Sophiae Cygal-Krupa, red. M. Pachowicz, K. Choińska, Tarnów, s. 305–314.
- Rzetełska-Feleszko E., 2001a, Nazwy geograficzne, [w:] *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Lublin, s. 411–429.
- Rzetełska-Feleszko E., 2001b, Nazwy własne, [w:] *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Lublin, s. 405–410.
- Rzetełska-Feleszko E., 2007, Onomastyka kulturowa, [w:] *Nowe nazwy własne — nowe tendencje badawcze*, red. A. Cieślíkowa, B. Czopek-Kopciuch, K. Skowronek, Kraków, s. 57–62.
- SGP PAN 1992–1993 — *Słownik gwar polskich*, t. IV, red. J. Reichan, Kraków.
- <http://www.weglowice.info/historia.htm> (dostęp: 4 I 2014)

SUMMARY

A LINGUISTIC IMAGE OF THE WORLD OF THE RURAL COMMUNITY SOLIDIFIED IN POSSESSIVE TERRAIN NAMES (EXEMPLIFIED BY MICROTOponyms OF TRUSKOLASY NEAR CZĘSTOCHOWA AND NEIGHBORING VILLAGES)

The article is an attempt to reconstruct a linguistic image of the world of the rural community solidified in possessive terrain names. A collection of 110 microtoponyms was analyzed (along with their morphological justifications, indicated by respondents), which were collected from the area of Truskolasy near Częstochowa and neighboring villages. Names distinguished in the material studied were, among others, those motivated by anthroponyms, by the ethnicity and religion of the owner, and also by historical legal-proprietary relations. Designations of a possessive nature record, among other things, the need to emphasize the ownership of a physiographic object by the individual, and in addition expose the popular opposition *we/they*. Possessive terrain names commemorate the history of the “small fatherland,” which has particular value for members of the microcommunity studied and makes up an important component of their identity.

Key words: linguistic image of the world, microtoponymy, terrain names, possessive names, cultural onomastics